ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞI

Cumhuriyet'in 100. Yılına Armağan

100. YILINDA ANKARA'DA SAĞLIK KURUMLARI

Editör
Ayten Sezer Arığ

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞI
1983

Cumhuriyet'in 100. Yılına Armağan

100. YILINDA ANKARA'DA SAĞLIK KURUMLARI

Editör
Ayten Sezer Arığ

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ

ANKARA ♦ 2025

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI 613

Cumhuriyet'in 100. Yılına Armağan
100. YILINDA ANKARA'DA SAĞLIK KURUMLARI

A Tribute to the 100th Anniversary of the Republic
HEALTH INSTITUTIONS IN ANKARA ON ITS CENTENARY

Editör
Ayten Sezer Arığ

İnceleyiciler
Umut Karabulut
Hakan Uzun

Yayına Hazırlayan
Erdem Ünlen

1. Baskı: Ankara, 2025

ISBN: 978-975-17-6305-1

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Mert Sarıyıldız

Atatürk Araştırma Merkezi
Genel Ağ: atam.gov.tr
E-Mağaza Genel Ağ: emagaza-atam.ayk.gov.tr

Baskı
Sarıyıldız Ofset Ltd. Şti.
İvogsan Ağaçişleri Sanayi Sitesi 1358. Sokak No: 31 Ostim/ANKARA
Tel: 0.312 395 99 95 • Sertifika No: 46685

Kapak Görselleri: Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam, Etimesut İçtimaî Hıfzıssıhha Numune Dispanseri, Gülhane Tababet-i Askeriye Tatbikat Mektep ve Seririyatı, TCDD Ankara Hastane projesinin 1940 yılına ait Demiryolları Mecmuasında neşredilen fotoğrafı, Cebeci Hastanesinin Bir Görüntüsü (1957-1958)

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Atatürk Araştırma Merkezine aittir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM III

İÇİNDEKİLER V

KISALTMALAR XI

ÖN SÖZ XIII

I. BÖLÜM

Doç. Dr. Yasemin Türkkan Tunalı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ REFİK SAYDAM MERKEZ HIFZISSIHHA MÜESSESESİ 1

1. GİRİŞ 1

2. DR. REFİK SAYDAM'IN HAYATI 2

2.1. Dr. Refik Saydam Dönemi Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Sağlık Sistemi 4

3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ MERKEZ HIFZISSIHHA MÜESSESESİ 9

3.1. Hukukî Kuruluşu 10

3.2. Yerleşkesinin İnşası ve Donanımlarının Temini 12

3.3. Teşkilatlanması 15

3.4. Faaliyetleri 19

4. HIFZISSIHHA MEKTEBİ 23

5. DEĞERLENDİRME 28

II. BÖLÜM

Doç. Dr. Saadet Altay

ETİMESGUT İÇTİMAİ HIFZISSIHHA NUMUNE DİSPANSERİ 41

1. GİRİŞ 41

2. ETİMESGUT (AHİMESUT) NUMUNE KÖYÜ'NÜN KURULUŞU 46

2.1. Etimesgut İçtimaî Hıfzıssıhha Numune Dispanserinin (Eti Mes'ut İçtimaî Hıfzıssıhha Numune Dispanseri) Tesisi 49

2.2. Dispanser Kadrosu 51

2.3. Dispanserdeki Çalışma Sistemi ve Sağlık Personelinin Görevleri 54
2.3.1. Dispanser Tabibinin Görevleri 55
2.3.2. Dispanser Ebesinin Görevleri 57
2.3.3. Ziyaretçi Hemşirelerin Görevleri 57
2.3.4. Sıhhat Memuru, Eczacı ve İdare Memurunun Görevleri 58
3. DİSPANSERDEN SIHHAT MERKEZİNE 59
4. ETİMESGUT SIHHAT MERKEZİNİN ZİYARETÇİLERİ 65
5. DEĞERLENDİRME 70

III. BÖLÜM

Dr. Ali Tomalı
ANKARA'DA VEREM SAVAŞ DİSPANSERLERİ 77
1. GİRİŞ 77
2. VEREMLE MÜCADELEDE LOKOMOTİF BİR KURUM: VEREM SAVAŞ DİSPANSERLERİ 82
3. CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA ANKARA'DA SIHHİ VAZİYET 88
3.1. Ankara'da Sıhhi Vaziyet 89
3.2. Ankara'da Verem Savaş Dispanserleri 93
4. DEĞERLENDİRME 108

IV. BÖLÜM

Prof. Dr. F. Rezzan Ünalp
GÜLHANE ASKERİ TIP AKADEMİSİ 117
1. GİRİŞ 117
2. OSMANLI DÖNEMİ: İLK TIP OKULU TIBHÂNE-İ ÂMİRE'NİN AÇILMASI 118
2.1. Tıphane-i Âmire'nin Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'ye Dönüşmesi 119
2.2. Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şahane'nin Açılması 121
3. GÜLHANE SERİRİYAT HASTANESİNİN AÇILMASI 122
3.1. Gülhane Tababet-i Askeriye Tatbikat Mektep ve Seririyatı 126
3.2. Gülhane'nin Gümüşsuyu Hastanesine Taşınması 129
4. CUMHURİYET DÖNEMİ: GÜLHANE'NİN ANKARA'YA TAŞINMASI 131
4.1. Gülhane'nin Yeniden Yapılanması 133
4.2. Gülhane Hastanesinin Etlik'te Yeni Binaya Kavuşması 134
4.3. GATA'daki Eğitim ve Hizmet Yıllarına İlişkin İki Anekdot 137

5. GÜLHANE'NİN EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ ADINI ALMASI VE SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLANMASI 138
6. DEĞERLENDİRME 139

V. BÖLÜM

Öğr. Gör. Dr. Gönül Güneş
ATATÜRK GÖĞÜS HASTALIKLARI VE GÖĞÜS CERRAHİSİ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ 145
1. GİRİŞ 145
2. CUMHURİYETİN İLK YILLARI VEREME KARŞI ALINAN TEDBİRLER VE VEREM SANATORYUMU 147
3. ATATÜRK SANATORYUMU 149
4. DEĞERLENDİRME 151

VI. BÖLÜM

Doç. Dr. Çiğdem Dumanlı
ANKARA'DA ETFAL, DOĞUM VE NİSAİYE: CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇOCUK VE KADIN SAĞLIĞI POLİTİKALARI (1923-1981) 159
1. GİRİŞ 159
2. ATATÜRK DÖNEMİ ÇOCUK SAĞLIĞI POLİTİKALARI VE İLK SAĞLIK HİZMETLERİ 160
3. 1940'LI YILLAR VE SONRASI: ÇOCUK ÖLÜMLERİNE ANKARA ÖZELİNDE SUNULAN HÂL ÇARELERİ 167
4. DEĞERLENDİRME 176

VII. BÖLÜM

Prof. Dr. Seyfi Yıldırım
ANKARA NUMUNE HASTANESİ (1881-2019) 193
1. GİRİŞ 193
2. OSMANLI DEVLETİ'NDE SAĞLIK HİZMETLERİ 194
3. GUREBA HASTANELERİ 196
4. ANKARA GUREBA HASTANESİ (1881) 197
5. GUREBA HASTANELERİNDEN NUMUNE HASTANELERİNE 199
6. ANKARA NUMUNE HASTANESİ (1924) 203
7. DEĞERLENDİRME 214

VIII. BÖLÜM

Arş. Gör. Dr. İsmail Ayhan
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TCDD ANKARA HASTANESİ 221
1. GİRİŞ 221
2. MİLLÎ MÜDAFAADAN MİLLÎ TERBİYEYE GİDEN RAYLAR VE SAĞLIK HİZMETLERİ 221
3. TCDD ANKARA HASTANESİ VE İNŞA SÜRECİ 227
4. TCDD ANKARA HASTANESİNİN AÇILMASI VE FAALİYETLERİ ... 231
5. DEĞERLENDİRME 243

IX. BÖLÜM

Prof. Dr. Yasemin Doğaner
ANKARA ONKOLOJİ HASTANESİ 247
1. GİRİŞ 247
2. HASTANENİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ 247
3. ETİMESGUT ONKOLOJİ HASTANESİ 252
4. DEMETEVLER ONKOLOJİ HASTANESİ 252
5. HASTANENİN BİRİMLERİ 254
5.1. Medikal Onkoloji Kliniği 254
5.2. Radyasyon Onkolojisi Kliniği 254
5.3. Cerrahi Onkoloji Kliniği 254
5.4. Kanser Cerrahisi Klinikleri ve Hematoloji Kliniği 255
5.4.1. Kök Hücre Nakli ve Hücresel Tedavi Merkezi 255
5.4.2. Klinik Araştırma Merkezi 255
5.4.3. Faz 1 İlaç Araştırma Merkezi 256
5.5. Proje Hazırlama Ofisi 256
5.6. Psikoonkoloji Merkezi 256
5.7. Onkolojik Palyatif Bakım Merkezi 257
5.8. Onkolojik Rehabilitasyon Merkezi 257
5.9. Onkolojik Sosyal Hizmet Merkezi 257
5.10. Uğraş Terapi Merkezi 257
5.11. Onkolojide Klinik Eczacılık ve İlaç Danışma Merkezi 258
5.12. Manevi Bakım Merkezi 258

6. HASTANEDE YÜRÜTÜLEN PROGRAMLAR VE PROJELER 259
6.1. Onkoloji Hemşireliği Programı 259
6.2. Kanser Hasta Okulu 259
6.3. Bir Hayalim Var Projesi 260
6.4. Kanser "Survivorship" Programı 260
7. DİĞER HİZMETLER 260
7.1. "Şefkat Eli" Mağazası 260
7.2. "Şefkat Evi" Kreşi 260
8. DEĞERLENDİRME 260

X. BÖLÜM

Doç. Dr. Hatice Güzel Mumyakmaz
TÜRK MİLLETİNİ AKIL VE BİLİME DAYALI SAĞLIK HİZMETLERİ İLE KORUYUP GÜÇLENDİRMEK: ANKARA TIP FAKÜLTESİNİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ 263
1. GİRİŞ 263
2. ANKARA TIP FAKÜLTESİNİN KURULUŞU 266
3. ANKARA TIP FAKÜLTESİNİN "ANKARA ÜNİVERSİTESİ" ÇATISI ALTINA GİRİŞİ VE GELİŞİMİ 274
4. DEĞERLENDİRME 282

XI. BÖLÜM

Doç. Dr. Sadık Erdaş
100.YILINDA ANKARA'DAKİ HASTANELER: RAKAMSAL VE MEKANSAL BİR DEĞERLENDİRME 287
1. GİRİŞ 287
2. YENİ DEVLETİN SAĞLIK POLİTİKASI 288
2.1. Merkezi Bütçe Dışı Hastaneler 289
2.1.1. Memleket Hastaneleri 289
2.1.2. Belediye Hastaneleri 295
2.1.3. Ankara Belediye Hastanesi 297
2.1.4. Ankara Belediyesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Hastanesi 298
3. SAĞLIK BAKANLIĞINA BAĞLI HASTANELER 299
3.1. Numune Hastaneleri 299
3.1.1. Ankara Numune Hastanesi 299

3.1.2. Ankara Hastanesi 303
3.1.3. Türkiye Yüksek İhtisas Hastanesi 305
4. MUAYENE VE TEDAVİ EVLERİ/ SAĞLIK MERKEZLERİ 307
4.1. Doğumevleri ve Ana Çocuk Sağlığı Merkezleri 309
4.2. Ankara Doğumevi 310
4.3. Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi 312
5. VEREMLE SAVAŞ VE GÖĞÜS HASTALIKLARI HASTANELERİ 313
5.1. Ankara Atatürk Sanatoryumu 315
6. KANSER TEDAVİSİ VE ONKOLOJİ HASTANELERİ 316
6.1. Ahmet Andiçen/Ankara Onkoloji Hastanesi 317
7. SSK HASTANELERİ 318
7.1. SSK Ankara (Dışkapı) Hastanesi 320
7.2. SSK Ulus Hastanesi 321
7.3. Ankara Çocuk Hastalıkları Eğitim Hastanesi 321
7.4. SSK Ankara Doğumevi 321
7.5. Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi 321
7.6. SSK Kırıkkale Hastanesi 322
7.7. SSK Göz Hastalıkları Hastanesi 322
8. ÜNİVERSİTE HASTANELERİ 323
8.1. Ankara Tıp Fakültesi 323
8.2. İbni Sina Hastanesi 324
8.3. Hacettepe Tıp Fakültesi 325
8.4. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi 325
9. ASKERİ HASTANELER 326
9.1. Mevki Hastanesi 329
9.2. Etimesgut Askeri Hastanesi 329
10. ÖZEL HASTANELER 330
10.1. Ankara'da Özel Hastaneler 331
10.1.1. Dr. Küçükeller/Güven Hastanesi 331
10.1.2. Ankara Sağlık Yurdu/Olgunlar Hastanesi 332
11. DEĞERLENDİRME 333

GENEL DEĞERLENDİRME 343

DİZİN 347

X. BÖLÜM

TÜRK MİLLETİNİ AKIL VE BİLİME DAYALI SAĞLIK HİZMETLERİ İLE KORUYUP GÜÇLENDİRMEK: ANKARA TIP FAKÜLTESİNİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ

Doç. Dr. Hatice Güzel Mumyakmaz*

1. Giriş

Ankara'da Büyük Millet Meclisinin açılışının ardından, 2 Mayıs 1920'de "Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun" kabul edildi. Böylece diğer Vekâletler gibi Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti kurulmuştu.[676] İlk Sıhhiye Vekili 11 Mayıs 1920'de göreve başlayan Dr. Adnan Adıvar idi. 10 Mart 1921'de Dr. Refik Saydam Vekil oldu. Mustafa Kemâl Paşa bu dönemde; sağlık işlerindeki ihmalin durumunun mücadeleye girildikçe anlaşılacağını söylüyor[677] ve "milleti sulh ve sıhhat içinde yaşatmak azminde olduklarını" belirtiyordu.[678] 5 Aralık 1922'de çıkarılan "Dârüleytamlar Talimatnâmesi" ile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti, fakir, muhacir ve mülteci çocuklarının korunması ve eğitimi görevini de üstlendi.[679] Dr. Refik Saydam[680] 30 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilk Sıhhiye Vekili olarak görev aldı. Bu dönemin

---

* Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD., hatice.guzelmumyakmaz @gmail.com., ORCID: 0000-0001-9388-5247

676 "Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun", 2 Mayıs 1336 ve 2 Şaban 1338, **Ceride-i Resmiye ile Neşir ve İlanı**: 7 Şubat 1337, No.1, s.4.

677 Sadet Altay, **Atatürk Dönemi Sağlık Politikalarının Halka Yansımasında Öncü Kurumlar: Numune Hastaneleri (1924-1938)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2015, s.55.

678 Ayten Altıntaş, "Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti" (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı), **Atatürk Ansiklopedisi**, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr, (Erişim 05.08.2023).

679 Altay, **a.g.t.**, s.26; Salih Özkan, "Türkiye'de Darüleytamların Gelişimi ve Niğde Darüleytamı", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 19, 2006, s.220.

680 Refik Saydam, batılı tarzda çalışma metodu olan, titiz, azimli, vatansever ve mütevazi bir "dava adamı" olarak değerlendirilmektedir. Her biri abide sayılacak nitelikte eserler vücuda getirmişti. "Berrak karakteri" sebebiyle Saydam soyadı, bizzat Atatürk tarafından verilmişti. Meryem Bulut, **Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı (1928-2017)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2021, s.23-26.

amaçları sağlık ve sosyal yardım ile halk sağlığını koruma olarak açıklanmıştı.[681] Yeni Cumhuriyet, sağlık hizmetini bir kamu alanı olarak değerlendirmiş, eğitim ve bilim ile desteklemeye çalışmıştı.[682] Dr. Refik Saydam Mart 1925'te Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili görevine ikinci defa getirilmişti. Çalışma programında; "sağlık teşkilatını genişletmek, doktor sayısını artırmak, ebe yetiştirmek, Numune hastaneleri, doğum ve çocuk bakım evleri ile verem sanatoryumları açmak, Hıfzıssıhha Müessese ve mektebi kurmak, salgın hastalıklarla mücadele etmek" hedeflenmişti.[683] 27 Mayıs 1928'de "Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü" kuruldu. "Türkiye Cumhuriyeti Merkez Hıfzıssıhha Müessesi" adıyla Ankara'da açılan kurumun, 1941'de değişen şart ve ihtiyaçlar sebebiyle yetki ve sorumlulukları yeniden belirlenmişti. Hekimleri halk sağlığı ve sağlık yönetimi hususlarında eğitmek için açılan kurum, ülkenin aşı ve serum ihtiyacını karşılamaya çalışmıştı.[684]

11 Nisan 1928'de ise; "Tababet ve Şuabâtı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun" kabul edildi. Kanuna göre; Türkiye Cumhuriyeti'nde doktorluk yapmak ve hasta tedavi etmek için tıp fakültesi diploması gerekmekteydi (Madde1). Doktorların 8 Teşrin-i Sani 1339 tarih ve 369 sayılı kanun ile mecburi hizmetini tamamlayarak, diplomalarını Sıhhiye Vekâletine onaylatması gerekmekteydi (Madde 2). Muayene ve cerrahi işlemler doktorlar tarafından yapılacak olup, olağan üstü durumlarda Vekâletten gerekli eğitimleri alanlar hekim gözetiminde Vekâlet onayı ile sünnet yapabilirdi. Şehadetnâmeleri olan küçük sıhhiye memurları, talimatnâmelerdeki küçük işleri yapabilirlerdi (Madde 3).[685] Yabancı hekimlerin Türkiye'de çalışabilmeleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından ya da Tıp Fakültesi Profesörler Meclisinden seçilmiş bir jürinin diploma, eğitim süresi ve ders içeriklerini kontrol edip onaylamasının ardından Sağlık Bakanlığının onayı ile olabiliyordu. Bu kontrollerden sonra oluşturulacak heyet tarafından yazılı ve sözlü sınava tabi tutulduktan sonra ilgili usullere göre mesleklerini icra

---

681 Altıntaş, a.g.m., https://ataturkansiklopedisi.gov.tr, (Erişim 05.08.2023); Nur Fidan, **Tıp Dünyası Mecmuasına Göre Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları (1928-1986)**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2022, s.4.

682 Mine Ersevinç, "Cumhuriyet Döneminde (1923-38 Yılları) Sağlık Politikasının Geliştirilmesi ve Sağlık Hizmetinde Sosyalleşme", https://www.atam.gov.tr., (Erişim 01.08.2023), s.1405.

683 Ali Gürsel, **Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları:1920-1960**, Hacettepe Üniversitesi İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara Eylül 1998, s.32-33; Bulut, **a.g.t.**, s.22.

684 Zühal Dilek, "Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü", **Atatürk Ansiklopedisi**, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr (Erişim 05.08.2023).

685 "Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun", Kabul Tarihi: 11.4.1928, Kanun No:1219, **Resmî Gazete**, 14.4.1928, S 863, s.887.; **Düstur**, Tertip: 3, C 9, s.126.

edebileceklerdi. Eksikleri olanlar Tıp Fakültesinde eksik derslerini ve stajlarını tamamlayacaklardı (Madde 4).[686] Muayenehane açan doktorlar en geç bir hafta içinde isim ve diplomalarını bulundukları yerin en büyük sıhhiye memuruna kaydettireceklerdi (Madde 5).[687]

1930'da çıkarılan ve 309 maddeden oluşan "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu" nda, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin görev ve yetkileri belirtiliyordu.[688] Ülkenin sağlık şartlarını iyileştirmek, salgın hastalıklarla mücadele etmek, gelecek neslin sağlıklı olarak yetişmesini sağlamak, halk sağlığını ve sosyal yardımları desteklemek umumi devlet hizmeti olarak tanımlanmıştı (Madde 1). Sağlık ve sosyal yardımları destekleyip denetlemek görevi, Millî Müdafaa teşkilatına ait olanlar hariç, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletine aitti (Madde 2). Vekâlet; doğumu kolaylaştıracak, çocuk ölümünü azaltacak tedbirler alacak, doğum öncesi ve sonrasında annelerin sağlığı korunacak, salgın hastalıklara sebep olan unsurlarla mücadele edilecek, doktorluğun icrası kontrol edilecek, mektep, iş yeri ve sanat sağlığı korunacak, sular kontrol edilecek, laboratuvarlar tesis edilecek, akıl ve ruh hastalıklarına ait kurum ve yurtlar kurulacak, göçmenlerin hapishanelerin sağlık işlerine bakılacak, tıbbi istatistikler düzenlenecek, sağlık neşriyatı ve propagandalar yapılacaktı (Madde 3).[689]

Dr. Refik Saydam, İl Sağlık Müdürlükleri, hükümet tabiplikleri kurulmasının yanı sıra bu hizmeti hem merkezi hükümet bütçesine koydururken hem de yerel idarelerin de desteğini almayı ve yol gösterici olmayı benimsemişti. İllerde Vekâlete bağlı Numune Hastaneleri açılmıştı.[690] 9 Haziran 1936'da "Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Teşkilat ve Memurin Kanunu" çıkarılmış, Vekâletin merkez ve taşra teşkilatındaki birimlerin görev ve sınırları belirlenmişti.[691]

---

686 "Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun", s.888. Yukarıda özetlenen 4.madde üzerinde 1935'te yeniden düzenleme yapılmıştır.

687 Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun", s.888.

688 Gürsel, **a.g.t.**, s.35; "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu", Kabul Tarihi: 24.04.1930, Kanun No:1593, **Yayımlandığı Resmî Gazete**: 6.5.1930, S 1489, s.1061; **Düstur**, Tertip 3, C 11, s.143.

689 **"Umumi Hıfzıssıhha Kanunu"**, s.1061-1061.

690 Prof. Dr. Recep Akdur, "Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Sağlık", **Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı**, (21-25 Ekim 2008 Ankara), s.3-4.

691 "Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti Teşkilat ve Memurin Kanunu", Kabul Tarihi: 09.6.1936, Kanun No: 3017, **Resmî Gazete**, 23 Haziran 1936, S:3337, ss.6695-6706.

2. ANKARA TIP FAKÜLTESİNİN KURULUŞU

Türkiye'de 1930'lu yıllarda İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi tek Tıp Fakültesiydi. Ülkenin sağlık hizmetlerine yalnızca buradan yetişen hekimlerle destek olunmaya çalışılıyordu. Öğrenci sayısının artması, çok sayıda talep olması ve öğrencilerin Fakülteye girişinin giderek güçleşmesi ile yeni bir Tıp Fakültesi kurulması gündeme geldi.[692] Ankara'da yeni bir Tıp Fakültesinin kurulması fikri Cumhuriyet'in bir sembolü olması açısından da değerlendirilmektedir.[693]

Bu fikir 1936'da kararlaştırılmıştı. Fakülte binası Ankara Lisesi yanındaki müsait sahada inşa edilecekti. İnşaat Eylül ayında başlayacak, bir sene içinde tamamlanacaktı.[694] Tıp Fakültesi inşa edilmek üzere Sıhhat Vekâletince istimlak olunan Numune Hastanesi civarında kâin ev, dükkân, arsanın enkazlarının satışı için ihale çağrısı yapılmıştı.[695] Ankara'da Tıp Fakültesi kurulması hakkındaki kanun 9 Haziran 1937'de kabul edildi.[696] Kanun Meclis'ten 246 milletvekilinin oy birliği ile geçti.[697] Görüşmeler sırasında Konya Milletvekili Dr. Osman Şevki Uludağ, 1037'de Buhara'da Belh civarında Harimsin köyünde bir Türk âliminin dünyaya geldiğini ve tıp ilmine yeni bir yön kazandırdığını ifade ediyordu. Ankara Tıp Fakültesi bu âlimin İbni Sina'nın, ölümünün 900. Yılında kurulmuş oluyordu. Fakültenin kuruluşu, İbni Sina'nın anısına bir abide dikmek gibi bir anlam taşımaktaydı.[698] Yusuf Hikmet Bayur İstanbul Tıp Fakültesinin eksiklikleri olduğunu, bu yeni fakültenin kurulmasının İstanbul'daki fakültenin eksikliklerinin devam edeceği anlamını taşıdığını söylüyordu. Ankara'daki Fakültenin Sıhhat Vekâletince açılması da bir yanlıştı. İstanbul'daki Tıp Fakültesi Maarif Vekâletince yönetilmekteydi. Gençliği çeşitli sistemlerle eğitmek yanlıştı. Ankara ve İstanbul Tıp Fakülteleri ya Maarif Vekâletine ya da Sıhhiye Vekâletine

---

692 http://www.medicine.ankara.edu.tr/tarihce/ (Erişim.26.07.2023).

693 Berna Arda, "Atatürk Türkiye'sinde Yeni Tıp Fakültesinin Kuruluşu: Ankara Tıp Fakültesi", **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, C 49, S 1, 1996, s.1.

694 "Ankara Tıp Fakültesi", **Akşam**, 11 Ağustos 1936, s.2.

695 "Muhtelif Binalar Yıktırılacak ve Enkazı Taşıttırılacak", **Ulus**, 15.6.1938, s.12.

696 **BCA.30.18.1.2.74.36.4.3.5.1937.**; "Ankara'da Bir Tıb Fakültesi tesisi hakkında kanun", Kabul Tarihi:9.6.1937, Kanun No:3228, **Resmî Gazete**, Yayın Tarihi: 27.06.1937., s.8359.; "Meclisin Dünkü İçtiması" **Cumhuriyet**, 10 Haziran 1937, "Sıhhiye Vekili Suriye'de çıkan veba için hudutta alınan tedbirleri anlattı. Telsiz kanun layihası ile Ankara Tıb Fakültesi kurulması ve yeni beş kaza tesisi layihaları müzakere kabul edildi." ss. 1, 4.

697 Arda, a.g.m., s.2.; "Cumhuriyetin İlk Tıp Fakültesinin 50. Kuruluş Yıldönümü Törenindeki AÜ Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Semih Başkanın Konuşması (19 Ekim 1995)", **Prof. Dr. Rıdvan Ege AÜ Tıp Fakültesi 50. Yılı**, Ankara, 1996, s. XIX.

698 **TBMM Zabıt Ceridesi**, İ:70,2.6.1937, C 1, s.38.

bağlanmalıydılar. Doğru olan Maarif Vekâletine verilmesiydi. Dünyada da bu tür kurumlar tek bir çatı altında idare edilmekteydiler.[699] Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. Refik Saydam, büyük müesseseler kurmanın güçlüğünden bahsetmiş, bu sürecin üç sene sürebileceği, 1937 yılı içinde İstanbul Tıp Fakültesine bir misli öğrenci alınacağı, bunun için gerekli tahsisatın yapıldığını, üç sene sonra okul açıldığında üç sınıfın birden faaliyete geçeceğini ifade etmişti. Ayrıca Yusuf Hikmet Bayur'un İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi ile ilgili eleştirilerine cevap vermişti. İstanbul Tıp Fakültesi gelişimine devam ediliyordu. Ankara Tıp Fakültesinin Sıhhiye Vekâletine bağlı olarak kurulması bir garabet olmayıp, tıp tahsili artık nazari olmaktan çıkmış, koruyucu tıp tahsiline dönmüştür, demekteydi. Eğitimini tamamlayan öğrencinin ülke şartlarına uygun olarak yetiştirilmesi esastı. İstanbul'daki fakülte de aynı şartlara tabi idi. Ankara Tıp Fakültesinin daha sonra Ankara Üniversitesine bağlı olarak Maarif Vekâletine geçmesi mümkündü.[700]

Kanuna göre; Ankara'da bir Tıp Fakültesi ve leyli talebe yurdu kurulmak üzere 1937 mali yılından 8 milyon (8.000.000) liraya kadar taahhüde girişmeye Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti sorumluydu. Vekâlet, her sene taahhüt bedelleri 2 500 000 lirayı geçmemek şartıyla 1938-1941'de Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti bütçesine tahsisattan hesaplanacaktı. Fakülte, Ankara Erkek Lisesi arazisine yapılacaktı. Teşkilat kanunu, 1939 bütçe yılı sonuna kadar Meclise verilecekti.[701]

Mustafa Kemal Paşa, 1 Kasım 1937'deki Meclis açış konuşmasında; Türk vatandaşının sağlıklı olmasının millî bir mesele olduğunu ifade etmişti. "Sağlam ve güçlü bir nesil, Türkiye'nin özüydü." Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti, bunun için sevindirici çalışmalar yapmaktaydı.[702] Tıp Fakültesi binasının, müştemilatı ve talebe yurdu binalarının inşaat yerinde inceleme yapılarak, plânlanması, uzmanlıklarına uygun Mimar ve Mühendis bulundurulması, hizmet ve masrafları için pazarlık yapılması ve masraflarının ödenmesi 1938'de karara bağlandı.[703] Bu plânların kontrolü Fransa Hükümet Mimarı Jean Walter'e pazarlıkla yaptırılacaktı. Ücretinin Türk Parası olarak dört yılda taksitle 45 bin lira olarak ödenmesi ka-

---

699 **TBMM Zabıt Ceridesi**, İ:70,2.6.1937, C 1, s.39.

700 **TBMM Zabıt Ceridesi**, İ:70,2.6.1937, C 1, s.42-43.

701 "Ankara'da Bir Tıb Fakültesi tesisi hakkında kanun", s.8359.; "Ankara'da bir Tıb fakültesi tesisi hakkında kanun", **TBMM Zabıt Ceridesi**, İ:70,2.6.1937, C 1, s.44.

702 "Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisinin 5. Dönem 3.Yasama Yılı Açış Konuşmaları" https://www5.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/5d3yy.htm (Erişim 14.06.2023); D.5, İ:3, C.20.

703 **BCA.30.18.1.2.82.26.8.7.4.1938.**

rarlaştırıldı.[704] 1939'da Hastanede çalıştırılacak memurlara ait on iki aylık kadro tasdik edildi.[705] Enstitülerinin erişimini gösteren 6690 sayılı İmar Plânı ve İmar İdare Heyeti'nin 48 numaralı kararı tasdiki 15 Haziran 1940'da İcra Vekilleri Heyeti'nce kabul edildi.[706] 1941'de Hariciye Vekâleti, Ankara Tıp Fakültesine ait maket ve listeleri Hariciye Milano Başkonsolosluğu'ndan istemişti.[707] 1942'de Hastanenin Doğum ve Nisaiye Kliniği inşaatına ait malzemeler pazarlıkla temin edildi.[708] Tıp Fakültesinin maketi Paris'te, *Maquettes Perfactax Avenue Allendy* tarafından yapıldı. Maket bedelinin 1727.85 lira olarak değil Fransız frangı olarak Fransa'ya, 594.43 lira nakliye masraflarının İtalya'ya primli olarak serbest dövizle ödenmesi kararlaştırıldı.[709] İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik ortamı sebebiyle Fakültenin inşaatına yeterli para ayrılamıyordu. Ancak 1943-1946 arasında Maarif Vekilliği yapan Hasan Âli Yücel'in çabaları ile süreç hızlanmıştı. Bakan bu amaçla ilgili bir de komisyon kurmuştu. Savaşın sonlarına doğru Bakan, artık bu işin bitmesi gerektiğini ifade ediyordu.[710] "Ankara Tıp Fakültesinin Kurulması Hakkında Kanun", 20 Haziran 1945'te 4761 sayı ile kabul edildi.[711] 10 Maddeden oluşan Kanuna göre; Ankara Tıp Fakültesinin eğitim ve yönetim işleri Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenecekti. Üniversite akademik kadrolarının eğitim ve tayinleri İstanbul Üniversitesindeki esaslara göre olacaktı (Madde 2). Binaları tamamlanana kadar Sağlık Bakanlığının öğretim için gerekli binaları Millî Eğitim Bakanlığına verilecekti. Staj, klinik ve öğretim işleri için Gülhane Askeri Doktor Tatbikat Okulu ve Klinikleri ile Numune Hastanesi ve Doğumevi'nden faydalanılacaktı (Madde 3). Kanunun çıkışı ile 9 Haziran 1937 tarihli 3228 sayılı Ankara'da bir Tıp Fakültesi kurulmasına dair kanun kaldırılmıştı (Madde 8).[712] Kanunun gerekçesinde, ülkenin ihtiyacı olan doktorlar için bir an önce tedbir almanın gereğine vurgu yapılmakta, bu ihtiyaca sadece İstanbul Üniversitesinin cevap vermeye çalıştığı ifade edilmektedir. Öyle ki ülkedeki eğitim imkânlarının

---

704 **BCA.30.18.1.2.86.30.9.9.4.1939. (Ek:145).**

705 **BCA.30.18.1.2.87.63.19.3.7.1939. (Ek:197-171).**

706 **BCA.30.18.1.2.91.57.5.15.06.1940. (Ek:145).**

707 **BCA.541.44212.209666-13.1941.12.15.**

708 **BCA.30.18.1.2.99.79.12.27.8.1942.**

709 **BCA.30.10.0.0.178.227.14.5.8.1943. (Ek:199); BCA.30.10.0.0.191.309.14.4.5.1942 (Ek:227).**

710 Arda, a.g.m., s.2.

711 "Ankara Tıp Fakültesinin Kurulması Hakkında Kanun", Kabul Tarihi: 20.06.1945., Kanun No:4761.; **Resmî Gazete,** Yayın Tarihi: 27.06.1945, S:6042, ss.8961-8962.

712 **"Ankara Tıp Fakültesinin Kurulması Hakkında Kanun",** s.8961.

artması ile ortaöğretim mezunları çoğalmış, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci sayısını artırmakla beraber eğitim öğretim işi güçleşmişti. İstanbul'dan her yıl çok sayıda mezun verilmekle beraber nitelikli tıp doktorları için hükümete kaynak sağlanması gerekmekteydi. Bu maksatla 9 Haziran 1937'de 3228 sayılı kanunla Ankara'ya yeni bir Tıp Fakültesi açmak hükümetin görevi olmuştu. II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkışı, maddi sıkıntılar doğurduğu için bu konudaki çalışmalar yavaşlatılmıştı. Fakülte arsası için kamulaştırma, modern araçların temini, bina için plân ve tasarılar yapılmış ancak bunun ötesine geçilememişti. Türkiye'de asker ve sivil doktor sayısı 5636'dı. Sivil hizmette bulunanlar nüfusa oranla 5516 kişiye bir doktor düşmekteydi. Amerika ve Avrupa ülkelerinde bu rakam 789-3568 arasındaydı. Bir Tıp Fakültesi kurulması klinik ve laboratuvar imkânları açısından maddi olarak daha zordu. Böyle bir fakültenin insan ve ülke için katkıları çok büyüktü. Türklerin tarihinde çok sayıda doktor yetiştiren merkezler olmuştu.[713]

Kanun tasarısına göre; FKB birinci ve staj sonuncu sınıflar olmak üzere bütün sınıflar üç yılda tamamlanacaktı. FKB Tıp Fakültesinde, fizik, kimya gibi dersler Gazi Terbiye Enstitüsü binasında Fen Fakültesi tarafından, histoloji ve osteoloji dersleri Hıfzıssıhha Okulunda Tıp Fakültesi tarafından verilecekti. FKB (Fizik-Kimya Biyoloji) öğretimini Fen Fakültesinin tamamen alması için Hukuk Fakültesi binasının arkasında bina yapımına hemen başlanacaktı. Ankara Tıp Fakültesinin merkezi Numune Hastanesinin etrafındaki bölge olacaktı. Sağlık Bakanlığınca teferruatlı olarak hazırlanmış plân çerçevesinde binaların yapımına hemen başlanacaktı. Bu yapılar bitene kadar merkez ve dekanlık Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsünde olacaktı.[714] 1945-46'da İstanbul Üniversitesinin 6.sınıf öğrencileri ile Sağlık Bakanlığı Tıp Talebe Yurdu'nun 100 stajyeri Ankara'ya gelecekti. Staj ve klinik öğretimi Gülhane Askeri Tababet Okulu ve Numune Hastanesi ile Ankara Doğumevi'nde gerçekleşecekti. Millî Savunma, Millî Eğitim ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları yönetmeliğe göre Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine yardım edecekti. Klinikler ve Hastaneler ve yatak sayıları; Dâhiliye (120 Gülhane), Hariciye (60 Gülhane/60 Numune), Kadın Doğum (30 Gülhane), Göz (30 Gülhane), Deri (20 Numune), Çocuk (30 Numune), Kulak Burun Boğaz (20 Numune), Ortopedi (30 Gülhane), Akıl-Sinir (20 Gülhane), Üroloji (20

---

713 **"Ankara Tıp Fakültesinin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı ve Geçici Komisyon Raporu (1/147)"**, S. Sayısı: 140, http://hastane.ankara.edu.tr. (Erişim 30.7.2023) s.1-2.

714 **"Ankara Tıp Fakültesinin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı ve Geçici Komisyon Raporu (1/147)"**, s. 2.

Gülhane), Radyoloji (Gülhane-), Fizyoterapi-Hidroloji (20 Gülhane), İntaniye (Gülhane 30) olmak üzere 500 şeklindeydi. Profesörler, Gülhane'den, memleket içinden ve dışından oluşturulacaktı.[715]

Ankara Tıp Fakültesinde çalıştırılacak üç kişilik yabancı profesörlere ait kadro 1945'te onaylandı.[716] Aynı yıl Gülhane Askeri Tatbikat Okulundaki bazı doktorlar, Ankara Tıp Fakültesinde Profesör olarak çalıştırılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığında görevlendirildi.[717] Gülhane Askeri Tatbikat Okulu ve Kliniği doktorları; Dâhiliye Profesörü Tabip Yarbay İrfan Titiz, Dâhiliye Profesörü Tabip Albay Zeki Hakkı Pamir, Hariciye Profesörü Tabip Yarbay Kamil Sokullu, Göz Profesörü Tabip Yarbay Süreyya Gördüren, Üroloji Profesörü Tabip Yarbay Kemal Serav, Radyoloji Profesörü Tabip Yarbay Efdal Aşar, Fizik Tedavi Profesörü Tabip Albay Nüzhet Şakir Dirişi kadroları Millî Savunma Bakanlığı kadrolarında olmak üzere, Ankara Tıp Fakültesinde çalıştırılmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı emrine görevlendirilmişlerdi. Bunların yanı sıra Kadın doğum için Prof. Dr. Ali Esat Birol, Numune Hastanesinden 2. Cerrahiye Prof. Dr. E. Melchior, Çocuk Hastalıklarına Prof. Dr. Eckstein Direktör olarak görevlendirilmişti.[718] 14 Temmuz 1945'te Ankara Hıfzıssıhha Enstitüsü binasında yapılan ilk Profesörler kurulu toplantısında Bakan Hasan Âli Yücel, Ankara'da bir Tıp Fakültesi ihtiyacının tek sebebinin hekim ihtiyacı olmadığı, hekimlerin daha iyi ve nitelikli yetişmesinin amaçlandığını söyledi. Fakültede bilim ve ahlâk bir arada bulunmalı, öğretim üyeleri öğrenciye emsal teşkil etmeliydi. Eylül 1945'te öğretim üyeleri tamamlandığı gibi ders programları ve doçentlik jürileri de belirlenmişti.[719]

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, 19 Ekim 1945'te saat 11.00'de Gülhane Hastanesindeki büyük bir salonda yapılan törenle açıldı. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Mevhibe İnönü'nün de katıldığı törende; Başbakan Şükrü Saraçoğlu, Bakanlar, CHP Genel Sekreter Vekili, Müstakil Gurup Başkan Vekili ve milletvekilleri ile Danıştay ve Sayıştay Başkanları, Bakanlıkların ileri gelenleri, fakülte dekanları, Gülhane Askeri Tatbikat Okulu ile hastanelerin profesörleri ve doktorlar vardı.

---

715 **"Ankara Tıp Fakültesinin Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı ve Geçici Komisyon Raporu (1/147)"**, s. 3; Prof. Dr. Rıdvan Ege, **Atatürk'ün Doğum unun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, AÜ Basımevi, Ankara 1981, s.6.

716 **BCA.30.18.1.2.109.55.1.1.9.1945 (Ek:33).**

717 **BCA.30.18.1.2.109.71.11.06.12.1945 (Dosya Ek:76).**

718 **BCA.30.18.1.2.109.51.9.20.08.1945. (Ek:76)**; Ege, **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.6.

719 Arda, a.g.m., s.3.

Açılışta Cumhurbaşkanlığı bandosunun İstiklal Marşını çalışının ardından Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel[720] bir konuşma yaptı. Yücel konuşmasında; Türk Tıp Tarihi hakkında bilgi vererek, Türk hekimlerinin 13. yüzyıldan itibaren yaptıkları işleri anlattı. Yücel; Türkiye'de 19 milyon nüfus karşısında 5 bin kadar hekim olduğunu, bunların çoğunun büyük şehirlerde bulunduğunu, pratisyen ve aile hekimlerinin yanında, az sayıda bulunan arayıcı bilgin hekimlere ihtiyaç olduğunu ifade etmişti. Türkiye'nin sağlık meselesi, koruyucu hekimlerle kuvvetlenecekti. İlerleyen yıllarda İstanbul ve Ankara Tıp Fakültelerinden 700-750 hekim mezun edilerek mevcudun üstüne çıkılmalıydı. Bu hekim sayısı yetmeyeceği gibi yardımcı sağlık personelinin de sayısı artırılmalı, köylere kadar ulaşılmalıydı. Böylece Türk milleti her bakımdan verimli olabilecekti. Ardından Ankara Tıp Fakültesi Dekanı Ord. Prof. Dr. General Abdülkadir Noyan, İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Tevfik Sağlam, İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tevfik Taylan, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hayri Dener, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden Prof. Dr. Ercüment Palabıyıkoğlu konuştu. Cumhurbaşkanı İnönü ise fakültenin şeref defterine; *"Fakültenin ilk dersini dinlemekten bahtiyar oldum. Bugünü hayatımın kıymetli bir hatırası sayacağım"* yazdı.[721] Aynı tarihli Cumhuriyet gazetesinde, Ankara Adli Tabibi Behçet Kamay'ın, Ankara Tıp Fakültesi Adli Tıp Profesörlüğüne tayin edildiği haber veriliyordu.[722] Nazi Almanya'sından kaçan bilim insanları da Çocuk, Genel Cerrahi, Cildiye, Farmakoloji, Biyokimya gibi alanlarda önemli hizmetler yapmışlardı.[723] 28 Eylül 1945'te Mimar Jean Walter'in plânındaki morfoloji binasının temeli atıldı. Törende, binanın FKB öğrencileri ve laboratuvar dersleri için kullanılacağı, en modern cihazlarla donatılacağını ifade etmişti. Jean Walter'in yardımcısı Lemaresquier'in gelişi ile inşaat ilerlemişti. Ancak süreç içinde bazı malzemelerin Amerika'dan gelişindeki sıkıntılar inşaatı tekrar yavaşlatmıştı. Plândaki değişimin ardından inşaat 1966'da tamamlandı. Walter'in plânı hiç yapılamamıştı. Yeni bir proje yarışması gerçekleşmiş, birinciyle de süre ve ücret konusunda anlaşılamayınca Affan Kırımlı ve arkadaşlarına ait ikinci proje yürürlüğe girmişti.[724]

---

720 Geniş bir biyografi için bk. Tanıl Bora, **Hasan Âli Yücel**, 2.Baskı, İletişim, İstanbul Ekim 2021.

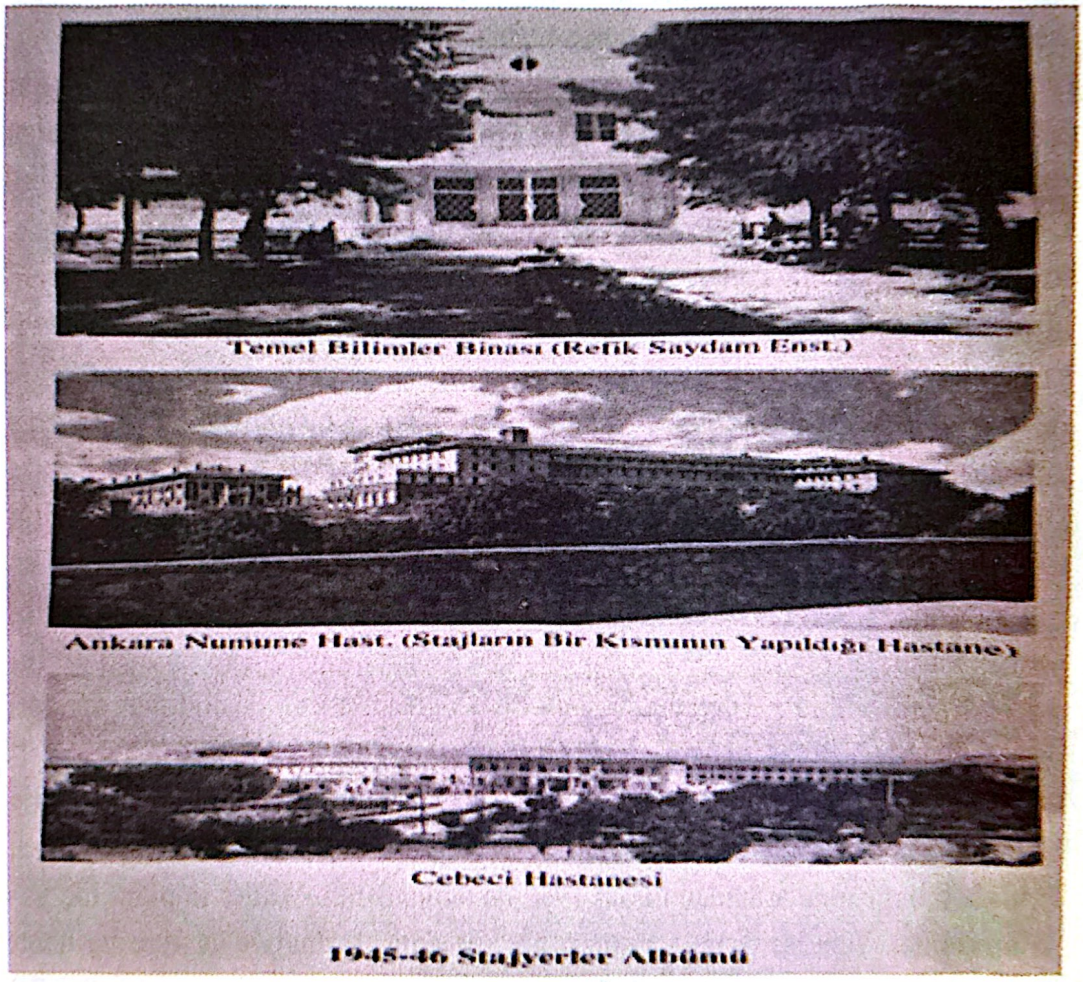
721 "Ankara Tıb Fakültesi Dün Törenle Açıldı", **Cumhuriyet**, 20 Ekim 1945, s.1-3; Ankara Tıp Fakültesinin Açılış Töreni ve Bu Törende Verilen Söylevler 19 Ekim 1945, Haz. Prof. Dr. Semih Başkan, Ankara 1995, 26.s., https://dspace.ankara.edu.tr (Erişim 4.8.2023).

722 "Ankara Tıb Fakültesi Dün Törenle Açıldı", **Cumhuriyet**, 20 Ekim 1945, s.3.

723 "Prof. Dr. Semih Baskan'ın Konuşması", s.XXI.

724 Arda, a.g.m., s.4.

Fakültenin ilk yıl 142 öğrencisi FKB öğrenimini Fen Fakültesinde yaptı. Son sınıf, İstanbul'dan naklen gelen 85 askeri Tıbbiye öğrencisi, 66 Sağlık Bakanlığı yurt öğrencisi, 23 Ankaralı öğrenci olmak üzere 175 öğrenci ile eğitim öğretime devam edildi. 317 öğrencinin 26'sı kız öğrenciydi. Fakültenin eğitim öğretim ve sınav yönetmeliği İstanbul Tıp Fakültesinden 21 madde olarak alınmıştı.[725] Fakülteye ait iki dergi, Acta Medica Turcica ve Ankara Tıp Fakültesi Mecmuası çıkarılmaya karar verilmişti.[726]

Resim 1: Morfoloji Binasındaki 75. Yıl Sergi Salonu'ndan (Müze) alınmıştır.

Sağlık Bakanı Sadi Konuk 23 Ekim 1945'te Sağlık Bakanlığı için on yıllık bir program açıklamıştı. Sağlık Bakanlığı teşkilatı, Türkiye Cumhuriyeti ile millî inkılâba karşılık gelen günlerde kurulmuş, inkılâba ve ihtiyaçlara göre aşama aşama gelişmiş, sistemin gelişimi ile cemiyetin ihtiyaçlarını karşılamaya çalış-

---

725 Ege, "Atatürk'ün Doğum unun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz", s.9.

726 Ege, "Atatürk'ün Doğum unun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz", s.10.

mıştı.[727] Öyle ki sağlık teşkilatı ülkeyi kapsayacak şekilde verimli hale getirilirse yeni bir aşamaya geçilmiş olacaktı. Sağlık Merkezleri üzerinden yapılacak teşkilatlanmanın gerçekleşmesi halk sağlığının her türlü endişeden kurtarılması anlamını taşıyacaktı. 1945 başında Sağlık Bakanlığı personel ihtiyacı için Hıfzıssıhha Okulunu harekete geçirecekti. 100 genç doktor, bu işe göre hazırlanacak, en kabiliyetli 25'i Amerika'ya eğitime gönderilecekti. Ülkede yedi yerde yedi hemşire mektebi açılacaktı. Tıp yardımcısı sağlık komiserleri oluşturulacaktı. Bunlar doktor ile sağlık memuru arasında olacaktı. Bu kurumlar, bölge bazında açılacaktı. Vilayet hastaneleri, bu kurumların hareketine göre çalışacaktı. Bu on yıllık bir plândı. Sağlık merkezleri, sıtma, frengi ve veremle savaşacaktı. Sadece sağlık yardımı değil, kimsesiz, terk edilmiş çocuklar ve anneleri için yardım sağlayacak tesisler kurulacaktı. Meclis'te bu konuda kanun çıkarılacaktı.[728]

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Behçet Uz tarafından 1946'da "Birinci On Yıllık Millî Sağlık Plânı" yürürlüğe konmuştu. Bu plân koruyucu ve iyileştirici hekimlik teşkilâtı kurmayı, sağlık teşkilâtını köylere kadar yaygın hâle getirmeyi ve sağlık teşkilâtını çağdaşlaştırmayı hedeflemekteydi.[729] Her 40 köy için on yataklı bir sağlık merkezi plânlanmıştı. Burada iki hekim, bir ebe, bir sağlık memuru bir ziyaretçi hemşire olacaktı. Her on köy için bir ebe ve bir sağlık memuru düşünülmüştü.[730] 1946'da Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin ilgili maddelerinde yapılan düzenleme ve ilave bütçe ile Ankara Tıp Fakültesinde çalışan Yabancı Profesör, okutman, öğretmen ve yardımcıların olağanüstü zam ve çocuk zammından faydalandırılmaları karara bağlandı.[731] 1947'de Ankara Tıp'ın Gülhane Hastanesindeki ameliyathanesinin onarılması ihale edildi.[732] 1947-48'de Tıp Fakültesi bütün sınıfları ile kuruldu. Yabancı dil, öğrenciye yardım ve yayın yönetmelikleri hazırlandı. Tıp Fakültesi Mecmuasının 4 sayısı (1 cilt) ve 5 kitap yayımlandı. Dördüncü yılda eğitim kadrosu tamamlandı.[733] Kuruluşundan üç yıl sonra 49 öğretim üyesi olmuştu. 29'u Gülhane'den gelmişti. 1948'de çıkan

---

727 "Sağlık Bakanlığı 10 Yıllık Programı Yaptı, Sadi Konuk'un Dünkü Konuşması", **Cumhuriyet**, 24 Ekim 1945, "Programda memleketin sağlık bakımından kalkınması için çok mühim esaslar var", s.1.

728 **"Sağlık Bakanlığı 10 Yıllık Programı Yaptı, Sadi Konuk'un Dünkü Konuşması"**, s.4.

729 Gürsel, **a.g.t.**, s.37.

730 Akdur, a.g.m., s.4.

731 **BCA.30.18.1.2.110.7.3.22.1.1946.**

732 **BCA.30.18.1.2.112.90.1.23.1.1947.**

733 **Ege, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.12.

Ankara Üniversitesi Kanunu ile Tıp Fakültesi yeni bir duruma kavuştu.[734] 1948-49'da İngilizce olarak *Acta Medica Turcica* ve 6 kitap yayımlandı.[735]

Gülhane'nin Bahçelievlere Taşınması ile Cebeci Hastanesine Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tabelasının asılması (1953)

Resim 2: Cebeci Ankara Hastanesine Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tabelasının Asılışı *(Fotoğraf, Ankara Üniversitesi Morfoloji binasındaki 75. Yıl Sergi Salonu'ndan (Müze) alınmıştır)*

3. ANKARA TIP FAKÜLTESİNİN "ANKARA ÜNİVERSİTESİ" ÇATISI ALTINA GİRİŞİ VE GELİŞİMİ

6 Temmuz 1948 tarih ve 5239 Numaralı "Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları" kanununda Ankara Üniversitesindeki Merkez Teşkilatı, Hukuk, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Fen Fakültesi gibi birimlerin yanı sıra Tıp Fakültesindeki öğretim üyeleri, öğretim yardımcısı personel, memur, eczacı, hemşire ve ebe kadrolarının sayıları ve aylıkları belirtilmişti. Daha önce belirleyici olan 1933 ve 1946 tarihli kanunlardaki cetveller kaldırılıyordu.[736] 1950-52 döneminde Prof. Dr. Zeki Faik Ural dekanlık görevine getirildi.[737]

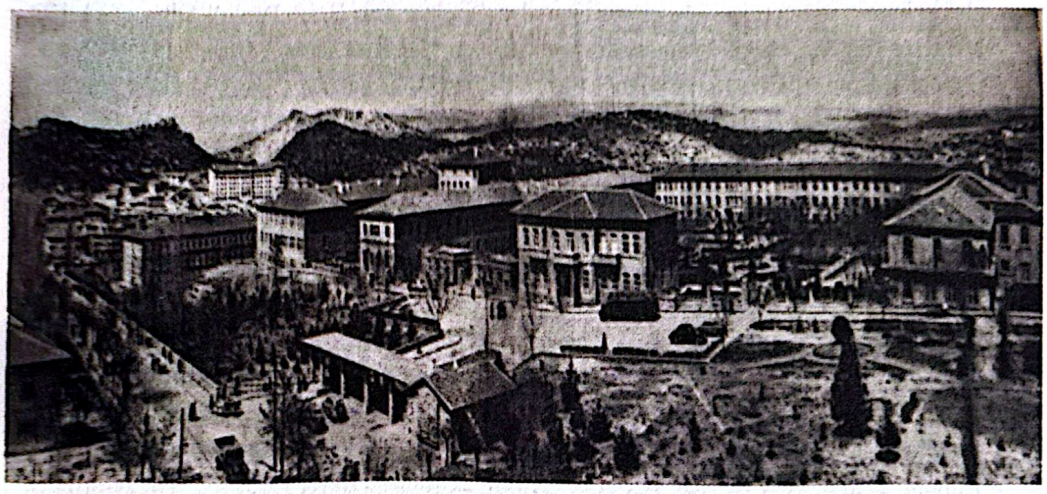
734 Ege, **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz,** s.13.

735 Ege, **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz,** s.14.

736 "Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Kanunu", Kabul Tarihi, 6.7.1948, No:5239, **Resmî Gazete,** 12.8.1948, S 6955, s.703.

737 Ege, **...Tıp Fakültesi 50.Yılı,** s.14; Ege, **Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz,** s.14.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ile Gülhane Askeri Tıp Akademisinin 1952'de ayrılmasının incelenmesi için Başbakanlık Müsteşarı başkanlığında Millî Savunma, Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları temsilcilerinden bir komisyon oluşturuluyordu. Protokolün incelenmesi, tespit edilen hususların uygulanması ve protokolün 6.maddesinde konu edilen kanun tasarısı ilgili Bakanlıkların görüşü alınarak Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacaktı.[738] 20 Haziran 1952'de 5485 sayılı Kanunla Ankara Üniversitesi birbirinden ayrıldı. Cebeci'deki 750 yataklı hastane tüm tesisleri ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine devredildi.[739]

Resim 3: Cebeci Hastanesinin Bir Görüntüsü (1957-1958)
(Morfoloji Binası 75. Yıl Sergi Salonu'ndan (Müze) alınmıştır)

Esasen Cebeci Askeri Hastanesinin kökeni 1900'lü yıllara kadar gitmekteydi. Osmanlı ülkesinin en büyük şehirlerinden biri olmasına rağmen, Ankara'nın hastane, yol, imar gibi ihtiyaçları düzenlenememişti.[740] Ankara Merkez Hastanesi olarak da anılan hastanede radyoloji ve cerrahi uzmanı doktorlar da mevcuttu.[741] İç Hastalıkları, Cilt ve Zührevi Hastalıklar, Göz, Radyoloji gibi branşlarda uzman

---

738 **BCA.30.18.1.2.128.19.7.13.03.1952 (Ek:76-1854).**

739 Ege, **...50 Yılı Kitabı, XXI.**; **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 9, C 16, Toplantı:2, s.309.

740 **BOA.Y.PRK.UM.6.128.21.12.1301.**

741 "Trablusgarp Harbinde beri röntgen ve ameliyat ile uğraşan Ankara Merkez Hastanesi Operatörü Tabip Muallim Binbaşı Kemal Bey'in Almanya'ya gönderilmesi ve duçar olduğu C hastalığının tedavisi için Millî Müdafaa Vekaletinin 24/8/38 tarihli yazısı ve 9/5/338 tarihli oluru ile karara bağlanmıştı." **BOA.30.18.1.1.10.31.17.25.6.1924;** "Ankara Merkez Hastanesi Röntgen mütehassısı Tabip Yüzbaşı Ahmet Feyzi Efendi'nin istifa talebinin kabulünü, mektep ve mesarifi tahsilini tediye ile men olmamasını kabul edilmişti." **BCA.30.11.1.0.6.20.16.21.7.1924.**

doktorlar, hastane dışında da muayene yapıyorlardı.[742] Hastanenin teçhizatları Almanya'dan getirtildiği gibi[743] ihtiyaçların artırılması için ödenek tahsisi de söz konusu olmuştu.[744] Hastanenin ihtiyacı olan malzemeler ve teknik cihaz alımı ile[745] Hastanenin hayvanlarının satışı[746] Hastaların yiyecek içecek ihtiyacı ile Gedikli Küçük Zabit Mektebi talebesinin ihtiyaçları için ilanlar verilmekteydi.[747]

---

742 "Doktor Hilmi İsmail, Cebeci Hastanesi, C Saç ve Zührevi Hastalıklar Uzmanı, hastalarını her gün öğleden sonra Çocuk Sarayı Caddesinde Abidin Bey apartmanında kabul eder." "Dr. Hilmi İsmail", **Hâkimiyet-i Milliye**, 19 Ağustos 1934, s.8; "Dr. Hilmi İsmail", **Hâkimiyet-i Milliye**, 25 Ağustos 1934, s.8.; Cebeci Hastanesi Dâhili Hastalıklar Uzmanı Doktor Zeki Hakkı Pamir'in muayene gün ve saati için ilan. "Doktor Zeki Hakkı Pamir", **Ulus**, 5.11.1937, s.1; Rıza Duray, Cebeci Hastanesi Röntgen Uzmanı, "Dr. Rıza Duray", **Ulus**, 5.11.1937, s.12.; Cebeci Hastanesi Göz Hastalıkları Uzmanı Dr. Muzaffer Sander, Cebeci Merkez Hastanesi İç Hastalıkları Uzmanı Dr. Basit Ürek'in muayene saat ve yeri, "Dr. Basıt Ürek", **Ulus**, 15.6.1938, s.12; "Cebeci Hastanesi, İç Hastalıkları Uzmanı, Dr. Zeki Hakkı, Almanya'da ihtisasını tamamlamıştır. Hastalarını her gün öğleden sonra Adliye Sarayı yanında Gençağa Apartmanı'nda kabul eder." "Dr. Hilmi İsmail", **Hâkimiyet-i Milliye**, 19 Ağustos 1934, s.8; "Dr. Zeki Hakkı", **Hâkimiyet-i Milliye**, 19 Ağustos 1934, s.7.; "Dr. Nusret İsmail", **Hâkimiyet-i Milliye**, 19 Ağustos 1934, s.7. ; "Dr. Hilmi İsmail", Hâkimiyet-i Milliye, 24 Ağustos 1934, s.8; "Dr. Nusret İsmail", **Hâkimiyet-i Milliye**, 25 Ağustos 1934, s.6.; **Hâkimiyet-i Milliye**, 19 Ağustos 1934, s.7.; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 14 Kanunu Evvel 1930, s.10; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 6 Kanunu Sani 1931, s.11., Dr. Hamit B.", **Vakit**, 27 Kanunu Evvel 1930, s.8; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 5 Kanunu Sani 1931, s.7.; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 1 Kanunu Sani 1931, s.12; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 22 Kanunu Evvel 1933, s.9; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 31 Kanunuevvel 1930, s.7; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 20 Kanunu evvel 1930, s.7; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 20 Kanunusani 1931, s.8; "Dr. Hamit B.", **Vakit**, 24 Kanunusani 1931, s.5; "Dr. Hamit B.", 28 Şubat 1931, **Vakit**, s.7.

743 "25 Haziran 1924'te Ankara, Sivas, Diyarbakır ve Erzurum Hastanelerine birinci sınıf röntgen makinaları ve teçhizatının Berlin'den Fayvaverek Fabrikasından alımı karara bağlanmıştı." **BOA.30.18.1.1.10.31.17.25.6.1924.**

744 14 Muharrem 336 ve 30 Teşrin-i Evvel 333.

745 "854 sandalye ve masa için 9 Eylül 1935'te saat 16.00'da ihale yapılması", "İstanbul Komutanlığı Satınalma Komisyonu İlanları", **Cumhuriyet**, 5 B. Teşrin 1935, s.10.; Ankara Hastanesi için bir adet derin tedavi makinesi alımı için 11 Eylül 1935 saat 15.00'de ihale yapılması. "İlan", **Cumhuriyet**, 23 Eylül 1935, s.10.

746 Ankara Merkez Hastanesi hayvanlarından bir atın 22 Temmuz 1935'te saat 18.00'de Akköprü At Pazarı'nda müzayede ile satılacaktı. Tahmin edilen miktar 800 kuruştu. Taliplerin mezkûr günde Pazar yerinde bulunmaları gerekmekteydi. "İlan", **Ulus**, 21 Temmuz 1935, s.6.

747 "Ankara Merkez Hastanesinde tedavi olan hastalarla gedikli küçük zabit mektebi talebesinin ihtiyacı olan 40 bin kilo süt, 20 Haziran 1935'te saat 11.00'de münakasaya konulmuştu ve Ankara Levazım Amirliği'nde yapılacaktı." "Ankara Levazım Amirliği Satın Alma Komisyonu İlanları", **Ulus**, 4 Haziran 1935, s.7.; Ankara Merkez Hastanesi hastalarına alınacak 30 bin kilo yoğurt için 20.6.1935 tarihinde saat 15.00'de Ankara Levazım Amirliği'nde ihale yapılacaktı. "Ankara Levazım Amirliği Satın Alma Komisyonu İlanları ", **Ulus**, 4 Haziran 1935, s.7.; Cebeci Hastanesinde tedavi edilen hastalar için 70 bin litre içme suyu ihalesi 19/6/936 saat 15.00'de yapılacaktı. "Ankara Levazım Amirliği Satın Alma Komisyonu İlanları", **Ulus**, 9 Haziran 1935, s.7.

Millî Müdafaa Vekâleti, 1936'da Hastanenin kalorifer, sıcak su tesisatı ihalesini onaylamış[748] Polikliniğin inşasında oluşan fiyat farkı için mevcut sözleşmede değişiklik yapılmıştı.[749] 1937'de bütçeye konuyla ilgili tahsisat ayrılmış, 1938 mali yılına geçici taahhüt icrasına izin verilmişti.[750] Ankara Tıp Fakültesi Cebeci'de bu Hastaneyi kullanmıştı. Gülhane'nin Cebeci'deki binaları Ankara Tıp'a tamamen bırakarak ayrılması tartışmaları Meclis'te oldukça hararetli geçmişti.

Erzurum Milletvekili Fehmi Çobanoğlu Ankara Tıp'ın kuruluşunu; "Gülhane Hastanesinin Cebeci'de bir çocuk sahibi olması, ardından da etinden sütünden beslendiği anasını evinden kovmaktadır" şeklinde tanımlanmıştı.[751] Mardin Milletvekili Aziz Uras durum hakikatte böyle olmakla beraber; "Şanlı mazisi" ile doktorlar yetiştiren, iki tıp fakültesi kuran Gülhane'nin Ankara'dan başka bir yere gönderilmesi inkıraza uğraması anlamına gelir, diyordu.[752] Millî Savunma Bakanı Hulusi Köymen ise, bu iki müessesenin iki senedir bir arada oluşundan doğan mahzurları Ankara'da duymayan kalmamıştır, demekteydi. Gülhane'nin 15 kişilik ilmi heyeti başka bir yerde değerlendirilebilirdi. Fakültedeki 700 yataktan sadece 300'ü Millî Savunma Bakanlığı emrine verilecekti. Yedek Subay okullarında bir blok içinde pavyon tesis edilerek yatak adedi artırılabilirdi.[753] Seyhan Mebusu Fehmi Türk'e göre; bu iki kurum bir arada çalıştırılarak Gülhane öldürülmüştü. Gülhane Ankara'ya getirildikten sonra ihtisas kurumu olmaktan çıkmıştı. "İlmi imkânlar Millî Şeflerin emrinde dahi değişmemeliydi." Yedek subay okulunda olmamalıydı. İstanbul'a dönerse aslına rücu ederdi. "Kışlada hastane yapımını istemek memleketin inkişafı açısından gerilikti."[754] Muğla Milletvekili Natık Poyraz, Gülhane'nin Ankara'da kalmasının Ankara'nın geleceği için faydalı olacaktır, demişti.[755] "Millî Savunma Bakanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin yekdiğerinden ayrılması hakkında kanun" gereğince; Gülhane Askeri Tıp Akademisine ait arazi ve binalar (Askeri Tıp ve Sıhhiye Gedikli Teknisyen Okulları hariç), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine devredilmişti (Madde 1). Ankara Tıp Fakültesine devredilen 750 yatağın bir kısmından Ankara Garnizonundaki subay ve erler yararlanmaya devam

---

748 **BCA.30.18.1.2.29.6.1936.66.55.18. (Ek:46-726).**

749 **BCA.30.11.1.0.5.8.1944.169.21.11.**

750 **BCA.30.18.1.2.75.50.19.10.6.1937.**

751 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: IX, C 16, Toplantı: 2, s.418.

752 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: IX, C 16, Toplantı: 2, s.418-419.

753 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: IX, C 16, Toplantı:2, s.420.

754 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: IX, C 16, Toplantı:2, s.421-423.

755 **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: IX, C 16, Toplantı:2, s.423.

edecekti (Madde 2). Gülhane Hastanesi ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin her türlü devir işleri 1 Mart 1953'e kadar tamamlanır (Madde 4), deniliyordu.[756] Ayrıca "Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadrolarına Bazı Kadrolar Eklenmesi ve Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" çıkarılmıştı.[757]

Tıp Fakültesi 1954'te Tıp Fakültesi 1.Dâhiliye Kliniğinin tedavi, öğretim, araştırma ve laboratuvar hizmetleri için kullanılacak malzemenin aracısız pazarlıkla temini İcra Vekilleri Heyeti'nce kararlaştırılıyordu.[758] Bu Tıp Fakültesinde Türk dünyasından gelen doktor adayları da eğitim alıyor ve bunlara burs da temin ediliyordu.[759] Demokrat Parti iktidarı ile bütçesi ve harcamaları yüksek görülerek kısıtlanmıştı.[760] 1952-54'te Prof. Dr. Nusret Karasu Dekan oldu. 1953'te Hıfzıssıhha Enstitüsündeki Yönetim Birimleri ve Enstitüler ve Acil Tıp, Enfeksiyon, Histoloji, Farmakoloji, Patoloji, Psikiyatri, Anatomi gibi klinikler Cebeci'ye taşındı. 1953'ten sonra Göğüs Hastalıkları da Cebeci'ye taşındı.[761]

Prof. Dr. Süreyya Gördüren 1954-56'da Prof. Dr. Kâzım Aras 1956-58'de dekan olarak atandılar. 1955'te Ege Üniversitesi Tıp Fakültesine öğretim üyesi ve yardımcısı gönderildi.[762] Ankara Veteriner Akademisi Patoloji Şubesi Başasistanı Veteriner Yüzbaşı İbrahim Aykaç ve[763] Veteriner Hekim Binbaşı Orhan Özer, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Patoloji ve Patolojik Anatomi kürsüsünde,[764] Baş Veteriner Kıdemli Yüzbaşı Nusret Babaoğlu ise Mikrobiyoloji Enstitüsünde

---

756 **Millî Savunma Bakanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin Yekdiğerinden Ayrılması Hakkında Kanun**, s.424.

757 "Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Hakkındaki 5239 Sayılı Kanuna Bağlı 1 Sayılı Cetvele Bazı Kadrolar Eklenmesi ve Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları Raporları", **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem: IX, C 16, Toplantı:2, s.425.

758 **BCA.30.18.1.2.137.104.14.25.12.1954 (Ek:7-389).**

759 Ankara Tıp Fakültesi son sınıf öğrencisi Kerkük Türklerinden Abdurrahman Altın'a mecburi hizmet aranmadan Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletince burs verilmişti. **BCA.30.18.1.2.1 51.73.15.7.2.1959 (Ek:76-228).**

760 Ege, **...50. Yılı**, s.14; **Ege, Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.14.

761 Ege,**...50.Yılı**, s.15-17.

762 Ege, **Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.17.

763 **BCA.30.18.1.2.146.40.9.15.8.1957 (Dosya Ek:117-14).**

764 **BCA.30.18.1.2.147.55.11.24.10.1957 (Dosya Ek: 117-36).**

iki yıl süreyle görevlendirilmişlerdi.[765] 1956'da Hacettepe'de Çocuk Sağlığı ve Bilimsel ve Sosyal Araştırma Enstitüsü kuruldu. Bu birim, 1958-59'da Modern bir Çocuk Hastanesine dönüştü. Ardından Hacettepe'nin ilk çekirdeği bu kuruluş olmuştu. 1958-1960'da Prof. Dr. Zafer Paykoç, 1960-64'te Prof. Dr. Behiç Onul dekanlık görevine atandılar. 27 Mayıs 1960'da yönetim değişince bazı öğretim üyeleri 147'ler olarak Üniversite dışında bırakıldılar. 1962'de birkaçı hariç eski kürsülerine döndüler.[766] 28 Ekim 1960'da tarih ve 115 Sayılı Kanun[767] ile klinikler kürsü, klinik direktörlüğü kürsü profesörlüğüne dönüştü. Bu dönemde Cebeci'de yapılan Çocuk Kliniğine hız verildi. 1962'de ilk Modern Nükleer Tıp Merkezi hizmete açıldı. 1968'de buraya kat ilavesi yapıldı. 1979'da kürsü haline getirildi. 1961'de Vehbi Koç'un desteği ile Göz Bankası kuruldu.[768] 1962'de Göz Bankasının günlük çabuk yemek yapma tencereleri ve yer döşemeleri Almanya'dan pazarlıkla alınıyordu.[769] 1963'te ise Amerikalı Helen M. Sherry'nin, Vehbi Koç Göz Bankası Kliniği ve Araştırma Enstitüsünde çalışmasına izin veriliyordu.[770] Prof. Dr. Süreyya Gördüren, bu hastanenin modern bir şekilde hizmete girmesinde büyük emek vermiş ve 1979'da tam gün yasası sebebiyle vazifesinden istifa etmişti.[771]

Cebeci'ye bir çocuk kliniği ve kadın doğum kliniği yapımına 1955'te başlanmıştı. 1963'te bu bina hizmete açılmıştı. 1950'lerin ortalarından itibaren Anglosakson tıp eğitimi Türkiye'yi de etkilemeye başlamıştı. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine bağlı olarak doğan Çocuk Hastanesi 1963'te Hacettepe Tıp Fakültesi haline gelmiş, 1965'te bağımsız olmuştu. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesine 13 öğretim üyesi ve çok sayıda öğretim elemanı vererek destek olmuştu. Morfoloji binası 1967'de bitmiş, temel bilimlere

---

765 **BCA.30.18.1.2.147.65.14.3.1.1958 (Dosya Ek:117-37).**

766 Ege, **Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.18-19.

767 "MBK 147 Profesör, Doçent ve Asistanı Vazifelerinden Affetti", **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1960, s.1. "Bu kanunla affa uğrayanların yeniden öğretim üyeliğine alınamayacaklarını bildirdi." s.1-3; Bu konu ile ilgili ayrıntılı bir değerlendirme için bk. Cağfer Güler, "115 Sayılı Kanunun Türk Üniversite Tarihindeki Yeri ve Önemi", **History Studies**, 14/1, Şubat 2022, ss.205-225.

768 Ege, **...50.Yılı**, s.19. Göz Hastanesindeki ameliyatından duyduğu memnuniyet sebebi ile Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü'nün bir teşekkür mektubu Morfoloji Binasındaki sergi salonunda sergilenmektedir.

769 **BCA.30.18.1.2.164.16.16. 28.4.1962 (Dosya Ek:5).**

770 **BCA.30.18.1.2.169.16.4. 25.03.1963 (Dosya Ek:27).**

771 Ege,...**50.Yıl**, s.20; Ege, **Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.19-20.

ait disiplinler buraya taşınmıştı.[772] 1960'ların başında Numune Hastanesindeki Deri Hastalıkları ve 2.Şirurji Klinikleri Cebeci'ye taşındı. 1964-1966'da Prof. Dr. Lütfü Tat dekan oldu. 1965'te Lepra Kliniği kurulmuştu. 1966'da Öğretim ve İmtihan Yönetmeliği yayınlanmış ve 1982'ye kadar kullanılmıştı.[773] 1967'de Diyarbakır'da bir Tıp Fakültesi kurulmasına öncülük edildi. Fakülteden öğretim üyeleri Diyarbakır'a gönderildi. İlk öğrencileri Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde okuyarak mezun oldular.[774] 1968'de Prof. Dr. Rıdvan Ege Ortopedi ve Travmatoloji Kürsüsünün başına getirilmişti.[775]

Radyoloji, Psikiyatri, Göğüs Hastalıkları, Sağlık Bilimleri Koleji 1970'li yılların başında hizmete açılmıştı. Bu binaların hizmete girmesi ile Cebeci Kampüsü daha da gelişmişti. 1972-74'te Prof. Dr. Rıdvan Ege ve arkadaşları Antalya Tıp Fakültesinin kuruluşuna hizmet etmişlerdi.[776] Ankara Üniversitesi Antalya Tıp Fakültesine 215 kadro ihdas edilmişti.[777] Ankara Üniversitesi Antalya Tıp Fakültesi Nöroloji Kürsüsüne Prof. Dr. Korkut Yaltkaya[778], Kalp Damar Şirurji kürsüsüne Prof. Dr. Erol Işın[779], Ortopedi ve Travmatoloji Kürsüsüne Prof. Dr. Erdoğan Altınel[780], Embriyoloji kürsüsüne Prof. Dr. Meral Uysal[781], Psikiyatri kürsüsüne Prof. Dr. Çetin Büyükberker[782], Biyokimya kürsüsüne Prof. Dr. Arslan Aksu[783] tayin edilmişti. 1974'te Abidinpaşa Toplum Sağlığı Merkezinin temeli atılmış 1980'de açılmıştı.

Mimar Affan Kırımlı ve arkadaşları tarafından projesi çizilen 1280 yataklı bina 1985'te bitirilebildi. Binaya İbni Sina'nın ismi verilerek 13 Mart 1985'te

---

772 Ege, ...**50.Yıl**, s.20; Ege, **Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.19-20.

773 Ege, **Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.20.

774 Ege, ...**50.Yılı**, s. 25.

775 **BCA.30.11.1.0.334.15.19.12.4.1968.** Hava Tabip Binbaşı Rıdvan Ege, 1962'de asli görevi olan Gülhane'de haftada iki gün çalışmak şartıyla Ankara Üniversitesinde doçent olarak görevlendirilmişti. **BCA.30.18.1.2.165.37.19.21.08.1962.**

776 Ege, ...**50.Yıl**, s. 20; Ege, **Atatürk'ün Doğumunun Yüzüncü Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, s.20-21.

777 **BCA.301.18.1.2. 371.119.14.31.03.1978.**

778 **BCA.30.11.1.0.507.59.12.22.08.1979.**

779 **BCA. 30.11.1.0. 507.59.13.22.08.1979.**

780 **BCA. 30.11.1.0.507.59.14.22.08.1979.**

781 **BCA.30.11.1.0.510.73.19.17.10.1979.**

782 **BCA.30.11.1.0.523.39.5.27.03.1980.**

783 **BCA.30.11.1.0.523.39.5.27.03.1980.**

Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından açılışı yapılmıştı. Bu hastanede pek çok ilkler gerçekleşmişti.[784]

Resim 4: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İbni Sina Hastanesinden Bir Görüntü *http://hastane.ankara.edu.tr (Erişim 06.08.2023).*

İbni Sina Hastanesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi bugün 600 bin hastaya poliklinik, 35 bin hastaya yataklı hizmet vermektedir. Robotik cerrahi ile ortalama 50 bin ameliyat yapılmaktadır. Hastaların daha rahat ortamda kalması için yatak sayısı 936'ya düşürülmüştür.[785]

İbni Sina Hastanesinin tamamlanması ile Cebeci Hastanesinin Sağlık Bakanlığına devri gerekmekteydi. Prof. Dr. Rıdvan Ege'nin dekanlığı döneminde (1972) bu binaların Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine devri gerçekleşmişti.[786] 1994'te Cebeci Hastanesinin başhekimlik binası ve arkasındaki U şeklindeki binanın tabanındaki restorasyon tamamlanmış, yerleşke 2005 yılında, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından "Koruma alanı" kabul edilmişti.[787]

---

784 Ege, **... 50.Yılı**, s.XXI, 43.

785 https://www.ankara.edu.tr/dizin/hastaneler/ibni-sina-arastirma-ve-uygulama-hastanesi (Erişim 07.08.2023).

786 Ege, **...50.Yılı**, s.27, 29.

787 https://www.ankara.edu.tr (Erişim 07.08.2023).

Ankara Merkez Hastanesi olarak kayıtlarda geçen ardından Ankara Tıp'ın bir parçası olan bu Hastane Osmanlı'dan Cumhuriyet'e yaşadığı süreçler açısından "Gazi Hastane" olarak da tanımlanmaktadır. U Bloğun batı tarafında bulunan Cerrahi Binası geliştirilmişti. 1997'de İbni Sina'ya ek olarak bir Rehabilitasyon kliniği açılmış, 1998'de Serpil Akdağ Kan Merkezi kurulmuştu. Tıbbi Onkoloji ve Gen Tedavisi üniteleri önemli başarılar elde etmişti.[788]

4. Değerlendirme

Halk sağlığını koruma ve halka sosyal yardım sağlamaya yönelik anlayışın kökeni, Cumhuriyet öncesine dayanmakla beraber, Mustafa Kemâl Paşa Millî Mücadele sürecinde bu işe önem vermiş, Cumhuriyetle birlikte süreç hızlandırılmaya çalışılmıştır. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin kuruluşundan itibaren Dr. Adnan Adıvar'dan Dr. Rıza Nur'a ve Dr. Refik Saydam'a hatta sonrasına kadar Vekâletin başında gayretli ve idealist kimseler görülmektedir. Bilhassa Dr. Refik Saydam, Türkiye'deki sağlık şartlarını iyileştirme ve teşkilatlandırmaya "adanmış" bir kimse olarak öne çıkmaktaydı. Yeni Cumhuriyet 1928'den 1936'ya kadarki süreçte doktorluk mesleğinin icrasını, Sıhhiye Vekâletinin merkez ve taşra teşkilatını, bunların çalışma alan ve sınırları ile halk sağlığını düzenlemeye yönelik kanunlar çıkarmış, müesseseler inşa etmişti. 1930'ların başında hekim ihtiyacı çok fazlaydı ve bu ihtiyaca İstanbul Tıp'ın tek başına yetemediği fark edilerek Ankara'da yeni bir Tıp Fakültesinin kurulması gündeme gelmişti. Bu aynı zamanda yeni Cumhuriyet'in Ankara'daki sembollerinden biri olacaktı.

Bizzat Gazi Mustafa Kemâl Atatürk'ün daha 1937'de dile getirdiği bu ihtiyacın karşılanması 2. Dünya Savaşı şartlarının sebep olduğu sıkıntılardan dolayı ancak 1945'te gerçekleşebilecekti. Dönemin Maarif Vekili Hasan Âli Yücel, kuruluşta ciddi emek sarf etmiş ve akademik ahlâk ve bilimsel gelişmeye vurgu yapmıştı. İsmet İnönü'nün desteği ile açılan Fakülte, Yeni Cumhuriyet için yalnız halk sağlığını koruma, sağlık hizmetlerini teşkilatlandırma ve hızlandırma amacı taşımıyor, "nitelikli iyi yetişmiş, araştırma ve geliştirme gayretinde olan" hekimlere sahip olmak istiyordu. Öyle ki sağlık hizmeti, bilimsel bilgiyle "taçlandırılacaktı". Ankara Tıp Fakültesi, Gülhane Askeri Akademisi Tatbikat Okulunun Profesör kadrosu, teçhizat ve bina desteği ile kurulmuştu. Çıkarılan kanunda dersler ve klinikler için Numune Hastanesi, Cebeci Hastanesi gibi binalardan ve teçhizatından yararlanmak öngörülüyordu. Mimar Jean Walter'e çizdirilen proje maddi imkânsızlıklar gibi sebeplerle gerçekleştirilemiyordu. Yapılan yarışma sonucunda ikincilik alan Mimar Affan Kırımlı ve arkadaşlarının projesiyle binalar

788 https://www.ankara.edu.tr (Erişim 07.08.2023).

yeniden yapılmıştı. Tıp Fakültesinin temel binaları, Cebeci, İbni Sina ve Morfoloji olmak üzere üç ana eksende şekillenecekti. Zamanla Gülhane'nin Cebeci Hastanesini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine bırakması istenecekti. Bu konu Mecliste büyük tartışmalara sebep olmuştu.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi gelişiminin ardından Hacettepe, Ege, Diyarbakır ve Antalya Tıp'ın kuruluşuna hizmet edecekti. Buralara çok sayıda hekim gönderilecekti. Gelişim sürecinde Dâhiliye, Çocuk, Kadın Doğum, Cildiye, Cerrahi gibi alanları ve binalarını geliştirirken Göz Hastanesi, Onkoloji, Kan ve Kalp Merkezi gibi birimleri ile bugün bazı alanlarda öncü hale gelmişti. Bu gelişim sürecinde sayısız kıymetli kurucu ve idareci hekim kadrosunun katkıları büyüktür.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

BOA.30.18.1.1.10.31.17.25.6.1924.

BCA.30.18.1.2.29.6.1936.66.55.18. (Ek:46-726).

BCA.30.18.1.2.74.36.4.3.5.1937.

BCA.30.18.1.2.75.50.19.10.6.1937.

BCA.30.11.1.0.5.8.1944.169.21.11.

BCA.30.18.1.2.110.7.3.22.1.1946.

BCA.30.18.1.2.112.90.1.23.1.1947.

BCA.30.18.1.2.146.40.9.15.8.1957 (Dosya Ek:117-14).

BCA.30.18.1.2.147.55.11.24.10.1957 (Dosya Ek: 117-36).

BCA.30.18.1.2.147.65.14.3.1.1958 (Dosya Ek:117-37).

BCA.30.18.1.2.164.16.16. 28.4.1962 (Dosya Ek:5).

BCA.30.18.1.2.169.16.4. 25.03.1963 (Dosya Ek:27).

BCA.301.18.1.2. 371.119.14.31.03.1978.

BCA.30.11.1.0.507.59.12.22.08.1979.

BCA.30.11.1.0.510.73.19.17.10.1979.

BCA.30.11.1.0.523.39.5.27.03.1980.

Resmi Yayınlar

"Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun", Kabul Tarihi: 11.4.1928, Kanun No:1219, **Resmî Gazete**, 14.4.1928, S 863, s.887-900; **Düstur**, Tertip: 3, C 9, s.126.

"Umumi Hıfzıssıhha Kanunu", Kabul Tarihi: 24.04.1930, Kanun No:1593, **Yayımlandığı Resmî Gazete**: 6.5.1930, S 1489, s.1061; **Düstur**, Tertip 3, C 11, s.143.

"Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurin Kanunu" 09.06.1936, Kanun No:3017, **Resmî Gazete**: 23 Haziran 1936, S 3337, ss.6695-6706.

"Ankara'da Bir Tıb Fakültesi tesisi hakkında kanun", Kabul Tarihi:9.6.1937, Kanun No:3228, **Resmî Gazete**, Yayın Tarihi: 27.06.1937., s.8359.

"Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Kanunu", Kabul Tarihi: 6.7. 1948., Kanun No: 5239, **Resmî Gazete**, 12.07.1948, S 6955, ss. 14369-14372.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: IX, C 16, Toplantı: 2.

Süreli Yayınlar

Vakit (1930, 1931)

Hâkimiyet-i Milliye (1934)

Ulus (1935, 1938)

Akşam (1936)

Cumhuriyet (1937, 1945, 1960)

Telif ve Tetkik Eserler

Akdur, Recep, "Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Sağlık", **Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı**, (21-25 Ekim 2008 Ankara), ss.45-71.

Altay, Sadet, **Atatürk Dönemi Sağlık Politikalarının Halka Yansımasında Öncü Kurumlar: Numune Hastaneleri (1924-1938)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2015.

Altıntaş, Ayten, "Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti", **Atatürk Ansiklopedisi**, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr, (Erişim 05.08.2023).

Arda, Berna, "Atatürk Türkiye'sinde İlk Tıp Fakültesinin Kuruluşu Ankara Tıp Fakültesi", **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, C 49, S 1, 1996, ss.1-6.

Baskan, Semih (Haz.), **Ankara Tıp Fakültesinin Açılış Töreni ve Bu Törende Verilen Söylevler 19 Ekim 1945**, Ankara 1995.

Bora, Tanıl, **Hasan Âli Yücel**, 2.Baskı, İletişim, İstanbul Ekim 2021.

Bulut, Meryem, **Refik Saydam Hıfzsıhha Merkezi Başkanlığı (1928-2017)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2021.

Ege, Rıdvan, **Atatürk'ün Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz**, AÜ Basımevi, Ankara 1981.

Ege, Rıdvan, **Ankara Tıp Fakültesi 50.Yılı**, Ankara 1996.

Ersevinç, Mine, "Cumhuriyet Döneminde (1923-38 Yılları) Sağlık Politikasının Geliştirilmesi ve Sağlık Hizmetinde Sosyalleşme", ss. 1403-1424, https://www.atam.gov.tr., (Erişim 01.08.2023)

Fidan, Nur, **Tıp Dünyası Mecmuasına Göre Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları (1928-1986)**, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ocak 2022.

Güler, Cağfer, "115 Sayılı Kanunun Türk Üniversite Tarihindeki Yeri ve Önemi", **History Studies**, 14/1, Şubat 2022, ss.205-225.

Gürsel, Ali, **Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları (1920-1960)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara Eylül 1998.

Özkan, Salih, "Türkiye'de Darüleytamların Gelişimi ve Niğde Darüleytamı", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 19, 2006, ss.211-229.

Zühal, Dilek, "Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü", **Atatürk Ansiklopedisi**, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr, (Erişim 05.08.2023).

İnternet Kaynakları

https://www.ankara.edu.tr/dizin/hastaneler/ibni-sina-arastirma-ve-uygulama-hastanesi (Erişim 07.08.2023).

https://www.ankara.edu.tr (Erişim 07.08.2023).